

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และขอนำเสนอตามลำดับดังนี้

#### 1. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

#### 2. การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

2.1 บทบาทของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและผู้เรียนในการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามโมเดลซิปปา (CIPPA MODEL)

2.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 วิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.4 ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.5 เทคนิควิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.6 ปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

#### 3. การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

#### 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

#### 1. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

##### 1.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มีผู้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้หลายท่าน ดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 11) ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับ

การดำรงชีวิตเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

นวลจิตต์ เชาวศิริพิงศ์ (2542 :16) กล่าวว่า การสอนให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Participation) กับปรัชญาเบื้องต้นของการจัดการศึกษาที่ว่า ต้องจัดให้นักเรียนได้พัฒนาครบทั้งสี่ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ดังนั้นการสอนแบบให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางจึงต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งสี่ด้าน

ธนู อุทธิกุล (2542 : 42) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้คิดค้น สร้างและสรุปข้อความรู้ด้วยตนเองสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

กรมวิชาการ (2543 :6) ให้ความหมายว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้

ชนาธิป พรกุล (2543 : 50) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากการคิด การค้นคว้า การทดลอง การสรุปเป็นความรู้โดยตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผน จัดการชี้แนะและอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงหมายถึง การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ทิตนา แคมมณี (2545 : 121) ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว(Active Participation) ทั้งทางด้านกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ในกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้โดยมีบทบาทดังกล่าวมากกว่าผู้สอน

กิ่งแก้ว สิ้นธุวงษ์ (2545 : 49) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ให้โอกาสผู้เรียน มีส่วนร่วมกิจกรรมมาก

ที่สุดด้วยความมุ่งหวังที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้สอน และผู้เรียนด้วยกัน เพื่อพัฒนา กาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาในบริบทที่มีอยู่ และเกิดขึ้นตามสภาพจริง และพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ ที่จะคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจักษ์ วางแผนและตัดสินใจ แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตที่จะช่วยทำให้คุณภาพของชีวิตดีขึ้น

บุรชัย ศิริมหาสาคร (2545 : 80) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ตอบสนองความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการในการแสวงหาความรู้ จนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตจริง

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

## 1.2 ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนาตัวบ่งชี้การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยกำหนดตัวบ่งชี้การเรียนของผู้เรียน จำนวน 9 ข้อ และตัวบ่งชี้การสอนของครู จำนวน 10 ข้อ เพื่อใช้เป็นเครื่องตรวจสอบว่า เมื่อใดก็ตามที่เกิดการเรียนรู้หรือการสอนตามตัวบ่งชี้เหล่านี้ เมื่อนั้นได้เกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หรือการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้ว ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 4 – 5)

ตัวบ่งชี้กระบวนการเรียนของนักเรียน

1. นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี
2. นักเรียนฝึกปฏิบัติและทำกิจกรรมหลากหลายจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. นักเรียนเห็นแบบอย่างที่ดี และฝึกเผชิญสถานการณ์จนเกิดจิตสำนึกและคุณธรรม

4. นักเรียนฝึกคิดหลายวิธี สร้างสรรค์จินตนาการและแสดงออกได้อย่างชัดเจน  
มีเหตุผล

5. นักเรียนได้รับการเสริมแรงให้ทดลองวิธีการแก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและ  
แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม

6. นักเรียนได้ฝึกค้นคว้ารวบรวมข้อมูล และสร้างสรรค์ความรู้จากแหล่ง  
วิทยาการในโรงเรียนและชุมชน

7. นักเรียนสนใจใฝ่รู้ มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างมีความสุข

8. นักเรียนฝึกระเบียบวินัย และรับผิดชอบในการทำงานจนสำเร็จ

9. นักเรียนฝึกประเมินผลงาน ฝึกประเมินและปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น

ตัวบ่งชี้กระบวนการสอนของครู

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการที่ผสมผสานภูมิปัญญาไทยและความรู้  
สากล

2. ครูจัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจและเสริมแรงให้ผู้เรียน  
เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

3. ครูเข้าใจและเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อ  
นักเรียนอย่างทั่วถึง

4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์

5. ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง

6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและ  
ปรับปรุงส่วนด้อยของนักเรียน

7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้

8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิตโดยรวมมือ

กับชุมชน

9. ครูปลูกฝังระเบียบวินัย ค่านิยมและคุณธรรมตามวิถีวัฒนธรรมไทย

10. ครูประเมินตนเองอยู่เสมอ ตลอดจนสังเกตและประเมินพัฒนาการของ

นักเรียนอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป การที่เด็กได้มีการฝึกปฏิบัติแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่มด้วยวิธีการที่

หลากหลาย ทำกิจกรรมตามสภาพและความสนใจของตนเอง แล้วปรับปรุงงานและให้ความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แล้วและครูมีการจัดกิจกรรมที่จูงใจ เสริมแรงให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

## 2. การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

### 2.1 บทบาทของโรงเรียน ผู้บริหาร ครูและผู้เรียนในการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามโมเดลชิปปา (CIPPA MODEL)

2.1.1 บทบาทของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงควรคำนึงถึงแนวคิดในการจัดการศึกษา (สุรางค์ เจริญสุข. 2541 : 4 – 5) ดังต่อไปนี้

- 1) การศึกษาคือชีวิต เป็นการเรียนรู้ของเด็กหรือผู้เรียนเพื่อให้สามารถเข้าใจปัญหาชีวิตและสังคม และหาแนวทางปรับตัวให้เข้ากับภาวะที่เป็นจริงปัจจุบัน
- 2) เด็กควรได้เรียนในสิ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสนใจของเขา เพราะธรรมชาติของเด็กนั้นย่อมต้องการเรียนในสิ่งที่ตัวเองสนใจ หรือสิ่งที่เห็นว่าจะช่วยแก้ปัญหาของเขาได้ และในขณะเดียวกัน โดยธรรมชาติเด็กก็จะต่อต้านกับสิ่งที่ถูกบังคับให้เรียน
- 3) การเรียนโดยวิธีแก้ปัญหาย่อมจะมีความสำคัญกว่าการเรียนโดยวิธีท่องจำเนื้อหาวิธีการเรียนรู้ที่ยึดยึดความรู้อยู่เป็นนามธรรมเข้าไปในความทรงจำของเด็ก ไม่สามารถทำให้เด็กแก้ปัญหาที่ประสบได้ ประสบการณ์และวิธีแก้ปัญหาก็เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ
- 4) ครูไม่ใช่เป็นผู้บังคับหรือออกคำสั่ง แต่จะเป็นผู้ให้คำแนะนำละคำปรึกษาการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้ เด็กมีโอกาสกำหนดว่าตนเองต้องการอะไร มีแผนการในการเรียนอย่างไร ต้องการประสบความสำเร็จในด้านใด ครูจึงต้องคอยเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำโดยนำความรู้และประสบการณ์ของตนมาใช้ประโยชน์ในการให้คำแนะนำ
- 5) โรงเรียนควรจะส่งเสริมให้เด็กเกิดความร่วมมือ ไม่ใช่ส่งเสริมให้

เกิดการแข่งขันตามธรรมชาติมนุษย์จะอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะหรือที่เรียกว่า “สังคม” และความพอใจสูงสุดของมนุษย์นั้นจะเกิดจากการที่ได้มีความสัมพันธ์และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือซึ่งและกัน เป็นสิ่งที่เหมาะสมกว่าการแข่งขัน

6) วิธีทางแบบประชาธิปไตยน่าจะส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์กันอย่างเสรีในทางความคิดและบุคลิกภาพ ในโรงเรียนในห้องเรียนน่าจะได้อบรมบ่มเพาะ ปลูกฝังวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมประชาธิปไตย ซึ่งอาจจะกระทำโดยจัดบรรยากาศ บริการหรือกิจกรรมให้นักเรียนเคารพสิทธิของผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของส่วนรวม ตัดสินปัญหาด้วยเหตุผล มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มหรือได้มีบทบาทเป็นผู้นำผู้ตาม

สรุปได้ว่าโรงเรียนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนต้องเน้นการปฏิบัติจริงยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เน้นการทำงานเป็นทีมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

#### 2.1.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารการศึกษาของทุกหน่วยงาน ทุกระดับ ถือว่าเป็นผู้กุมบังเหียนแห่งความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจึงต้องเข้าใจถึงหัวใจของการเรียนของเด็ก โดยอาจมีแนวปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 42) ดังนี้คือ

- 1) วางนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
- 2) วางแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ให้สอดคล้องกับหลักนโยบายที่วางไว้ เช่น บทบาทใหม่ของสถานศึกษา บทบาทของครู วิธีดำเนินการ ฯลฯ
- 3) สร้างกลไกในการจัดระบบการเรียนรู้ที่ครบวงจร ทั้งวิธีการจัดการเรียนการสอนของครู แนวทางการจัดหลักสูตรใหม่ ระบบการวัดและประเมินผล การจัดสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน
- 4) วางระบบมาตรฐานการจัดการศึกษา ทักษะพื้นฐานสำคัญที่เด็กต้องเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานในระดับที่เป็นที่ยอมรับของระบบการศึกษา
- 5) วางระบบการตรวจสอบคุณภาพการเรียนรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณภาพการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ ทั้งสิ่งที่เป็นทักษะพื้นฐานสำคัญและสิ่งที่เป็นความต้องการทางการศึกษาของนักเรียน ทั้งจากภายนอกและภายในสถานศึกษา

นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติตามการสอน ดังหนังสือสำนักงาน ก.ค. ที่ ศธ 1305/466 ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2545 เรื่อง เกณฑ์อัตรากำลังข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติการสอนไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่

ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่จะเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

### 2.1.3 ลักษณะของผู้บริหารที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child – Centered Learning)

ผู้บริหารนับว่ามีบทบาทสำคัญในการนิเทศตามงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 3) ได้กล่าวถึง การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ว่า ต้องมีวิสัยทัศน์ ชัดเจน ที่ชัดเจน ยุติธรรม เห็นคุณค่าของครู เชื่อในศักยภาพของครู ประพฤติดี มีคุณธรรม รับฟังความเห็นของผู้ร่วมงาน โดยมีความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างความคิดที่มีเหตุผล เสียสละ มีภาวะผู้นำให้ขวัญและกำลังใจ ติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ เป็นได้ทั้งผู้บริหารและเพื่อนคู่คิดของครูทุกคนในโรงเรียน สร้างศรัทธา และความเชื่อมั่นในวิชาชีพ ต่อเพื่อนร่วมงาน และชุมชน

จะเห็นได้ว่าผู้บริหารก็มีส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนครูผู้สอนให้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้ประสบความสำเร็จและได้ด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารจะต้องมีการนิเทศงานกำกับ ติดตาม สนับสนุน ส่งเสริม และให้ขวัญ กำลังใจแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ

### 2.1.4 บทบาทของครูและผู้เรียน

เมื่อการจัดการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับผู้เรียน บทบาทหน้าที่ของครูและผู้เรียนจึงเปลี่ยนไป โดยมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

บังอร ออนุเมธางกูร (2541 : 35) กล่าวถึงบทบาทของครูในการใช้การสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

- 1) ครูจะต้องเป็นผู้เตรียมสถานการณ์จัดสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด
- 2) หาแหล่งเรียนรู้ในการชี้แนะ ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 3) ครูต้องพยายามจัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดความ

กระตือรือร้นในการเรียน เช่น จัดป้ายนิเทศ มุมสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

- 4) การสอนของครูต้องเป็นการสอนที่เน้นกระบวนการ ได้แก่ ชั้น ตระหนัก ชั้นสังเกต ข้อมูล ชั้นปฏิบัติตาม ชั้นฝึกหัดทบทวน ชั้นวิเคราะห์ และชั้นนำไปใช้
- 5) ครูต้องติดตาม ตรวจสอบพฤติกรรมนักเรียนที่ปฏิบัติกิจกรรม เพื่อจะได้ ปรับปรุงการเรียนการสอน

ทิตนา แคมมณี (2542 : 23 – 25) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ดังนี้

### 1. ด้านการเตรียมการสอน

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ

1.2 ศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3 วางแผนการสอน

1.3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

1.3.2 วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนด

รายละเอียดให้ชัดเจน

1.3.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

หรือเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1.3.4 กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.4 จัดเตรียม

1.4.1 สื่อ วัสดุการเรียนการสอน ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

1.4.2 เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

1.4.3 ติดต่อแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่

หรือโสตทัศน วัสดุต่าง ๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

1.4.4 เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

1.4.5 ห้องเรียน หรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น

การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ในลักษณะต่าง ๆ

### 2. ด้านการสอน

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับ  
แผนที่ให้เหมาะกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

2.3.1 ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2.3.2 อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรม

การเรียนรู้

2.3.3 กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

2.3.4 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม

2.3.5 ให้คำแนะนำ และข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

2.3.6 บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม  
เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น

2.3.7 ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.3.8 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียน

และให้ข้อมูลเนื้อหา ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

### 3. ด้านการประเมินผล

ในด้านการประเมินผล ครูต้องมีบทบาทและยึดหลักการประเมินผล  
ดังต่อไปนี้

3.1 เก็บรวบรวมผลงาน และประเมินผลงานของผู้เรียน

3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน  
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 69) ได้กล่าวถึงบทบาทของ  
ครูในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีพฤติกรรมที่พบได้ ไว้ดังนี้

1. ครูจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อหาคำตอบหรือการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับที่กำหนดไว้ในแผนการสอน อาจใช้แหล่งความรู้ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการต่าง ๆ โดยผู้เรียนจะได้รับคำแนะนำช่วยเหลือจากครูอย่างทั่วถึงทุกคน แม้การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนจะใช้เวลาไม่เท่ากัน หากเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนจดจำและมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน ทำให้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีความคงทน ฝังใจจำได้เป็นเวลานาน

2. ครูจะทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ได้พูดคุยปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วางแผนการทำงานร่วมกันจึงทำให้ได้เรียนรู้และปรับพฤติกรรมของตนให้สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะการพูดคุยหรือปรึกษาหารือ จะทำให้เกิดความคิดเห็นจากประสบการณ์แตกต่างกันของแต่ละบุคคลเป็นการฝึกมารยาทในสังคมของผู้เรียน ซึ่งมีครูคอยช่วยเหลือแนะนำให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงเป็นการฝึกมารยาทในสังคมของผู้เรียน ซึ่งมีครูคอยช่วยเหลือแนะนำให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงและพัฒนาการใช้ภาษา กิริยามารยาทให้เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเจริญงอกงามในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการแสดงออกทางกาย และวาจาเหมาะกับวัยของผู้เรียน

3. ครูจะทำหน้าที่ช่วยผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและการกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ อย่างมีชีวิตชีวา ได้ช่วยระงับในการเคลื่อนไหวหรือฝึกปฏิบัติให้เกิดความคล่องแคล่ว ว่องไวเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน

4. ครูจะส่งเสริม กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดเป็นผลของการเรียนรู้ของตนเอง รู้จักการจัดลำดับขั้นตอนหรือการวางแผนที่ดีในการแสวงหาความรู้ มีการปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน ปรับปรุงและแก้ไขอย่างเหมาะสม เพื่อบรรลุผลได้คำตอบหรือผลงานที่น่าพึงพอใจ การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง จะช่วยให้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง พึ่งตนเองได้ จนสามารถจะประยุกต์นำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2544 : 8) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ดังนี้

1. การเตรียมครู คือ ครูต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่เด็กจะเรียน รวมถึงแหล่งความรู้ที่จะแนะนำเด็ก ครูต้องค้นคว้าข้อมูล รับผิดชอบสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน
2. การเตรียมสื่อ อุปกรณ์ กิจกรรมให้เหมาะกับเนื้อหา สื่อต้องหลากหลาย
3. การเตรียมกิจกรรมหรือแผนกิจกรรมซึ่งสำคัญมาก เพราะครูต้องคำนึงถึงกิจกรรมที่จัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการให้เด็กเกิดการเรียนรู้เพราะจุดประสงค์จะทำให้เกิดกิจกรรมที่ให้กับเด็ก และกำหนดบทบาทตามที่เด็กต้องเรียนรู้ แต่ความรับผิดชอบในกิจกรรมการเรียนรวมถึงความสามารถและความสนใจเป็นของนักเรียน

4. การเตรียมการประเมินผล เป็นการประเมินการเรียนการสอนให้ตรงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ได้จากผลงาน นอกจากนี้ยังประเมินครอบคลุมความรู้ จิตพิสัย และการปฏิบัติ

นอกจากนี้ ชนาธิป พรกุล (2544 : 6) ยังกล่าวว่า ครูมีหน้าที่รับผิดชอบการเรียนของผู้เรียน ดังนี้

ก่อนสอน ทำการวางแผน เตรียมการ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้

ขณะสอน ทำหน้าที่ผู้อำนวยความสะดวก จัดการ แนะนำ สังเกต ช่วยเหลือ เสริมแรงและให้ข้อมูลย้อนกลับ

หลังสอน ทำหน้าที่ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อใช้ในการวางแผนการสอนต่อไปหรือตัดสินคุณภาพของผู้เรียน ผู้เรียนมีหน้าที่รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองโดยเลือกสิ่งที่ต้องการเรียน วางแผนการเรียน เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียน ศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองและประเมินผลการเรียนรู้ของตน

บทบาทของผู้เรียน

เมื่อครูปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้และพฤติกรรมการสอนของตนแล้ว ผู้เรียนก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนด้วย การเรียนการสอนจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้โดยทั่วไปแล้วผู้เรียนจะมีบทบาทที่สำคัญ ๆ (ทิสนา เขมมณี. 2542 : 26 -27) ดังนี้

1. บทบาทการมีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือประสบการณ์ต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้

2. บทบาทในการศึกษาหรือลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจใช้ความคิดในการกลั่นกรอง แยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึกหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หามาได้และสร้างความหมายให้แก่ตนเอง

3. บทบาทในการจัดระบบระเบียบความรู้ที่ได้สรรค์สร้างขึ้น เพื่อช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความคงทนและสามารถนำความรู้ที่ไปใช้ได้สะดวกขึ้น

4. บทบาทในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดประโยชน์ต่อชีวิต นอกจากนั้นการประยุกต์ใช้จะช่วยต่อยอดความเข้าใจและสร้างความมั่นใจ

ให้แก่ผู้เรียนในความรู้ที่อื่น ๆ และการนำความรู้ไปใช้ยังก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่อื่น ๆ เพิ่มเติมได้ด้วย

ในการดำเนินการตามบทบาททั้ง 4 ข้างต้น ผู้เรียนจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นดังนี้

1. เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกระตือรือร้น
2. ให้ความร่วมมือและรับผิดชอบในการดำเนินงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่ม เช่น การแสวงหาข้อมูล การศึกษาข้อมูล และการสรุป เป็นต้น
3. รับฟัง พิจารณาและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
4. ใช้ความคิดอย่างเต็มที่ ปฏิสัมพันธ์ โต้ตอบ คัดค้าน สนับสนุนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึกของตนกับผู้อื่น
5. แสดงความสามารถของตนและยอมรับความสามารถของผู้อื่น
6. ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ
7. เรียนรู้จากกลุ่มและช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้

สรุปได้ว่า โรงเรียน ผู้บริหาร ครูและผู้เรียนต่างมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตั้งแต่การเตรียมการสอน การสอน และการประเมินผล โดยเน้นให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมค้นพบด้วยตนเอง สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน ให้อิสระผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ ความคิดด้วยการลงมือปฏิบัติและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และให้คำแนะนำแก่นักเรียนเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมดีขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

## 2.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด หรือการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สามารถจัดได้หลายรูปแบบด้วยกัน แต่มีรูปแบบหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจและง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ คือ รูปแบบของชิปปา (CIPPA MODEL) ของทิสนา แคมมณี ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2543 : 7)

C มาจากคำว่า Construct ซึ่งหมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของการสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การที่ผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความรู้ด้วยตนเองนี้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction ซึ่งหมายถึง การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical Participation ซึ่งหมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย โดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งที่สำคัญ เช่นเกี่ยวกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาอีกทางหนึ่ง

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีแต่เพียงการสอนเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนเข้าใจ โดยขาดกิจกรรมการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ จะทำให้ผู้เรียนขาดการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้นี้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลาย ๆ ด้าน ขึ้นอยู่กับลักษณะของสาระและกิจกรรมที่จัด

แนวคิดการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด หรือการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบชิปปา (CIPPA) ดังกล่าวนี้อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด หรือการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบประสาน 5 แนวคิดหลัก เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ได้มาจากการประสานแนวคิดหลักที่เป็นพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. การสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism)
2. กระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือ (Group Process and Cooperative Learning)
3. ความพร้อมในการเรียนรู้ (Learning Readiness)

4. การเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning)
5. การถ่ายโอนความรู้ (Transfer of Learning)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ผู้เรียนมีส่วนร่วม เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้

## 2.2 วิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลายวิธี แต่ละวิธีมีจุดเด่น จุดด้อย ตลอดจนข้อจำกัดในการเสริมสร้างประสบการณ์ ทักษะ และคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ครูผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ และเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา ผู้สอนต้องทราบ ความแตกต่างระหว่างเทคนิคการสอน วิธีการสอน และแนวคิดทฤษฎีที่เป็นมาของวิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการเลือกใช้ได้ หลากหลายสอดคล้องเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ขอยกตัวอย่างวิธีสอนบางวิธี ดังนี้

### 2.3.1 วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center)

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อประสมและกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากโปรแกรมการสอนที่จัดไว้ในชุดการสอน นักเรียนจะทำกิจกรรมให้ครบทุกศูนย์ภายใต้การดูแลของครู ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน

ลักษณะที่สำคัญของวิธีสอนแบบนี้ จะนำเนื้อหาในบทเรียนมาแบ่งเป็นส่วน ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ทีละหน่วย ซึ่งลักษณะสำคัญ การเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้

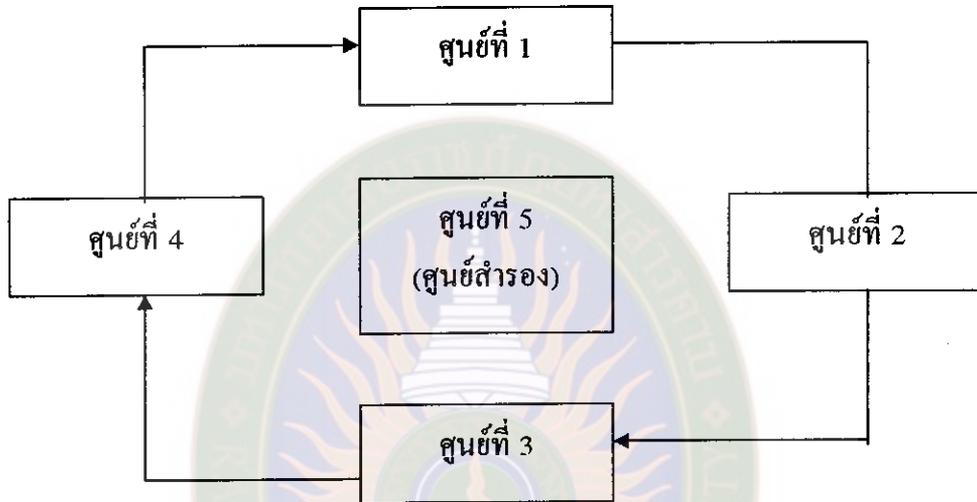
- 1) เป็นการจัดการเรียนการสอนให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง
- 2) เป็นวิธีการที่ทำให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ไปทีละน้อยตาม

ความเหมาะสม

3) ครูให้คำปรึกษาและแนะนำหลักและวิธีการต่าง ๆ ในการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้

4) ครูจัดเตรียมเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน ตลอดจนการวัดผลให้พร้อมมูล เพื่อจะใช้สอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นปัจจัยในการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์

- 5) นักเรียนจะทราบผลการเรียนทันทีหลังจากที่เรียนจบศูนย์ ถ้าเป็นผลแห่งความพึงพอใจก็จะเกิดกำลังใจ แต่ถ้าเป็นผลที่ยังไม่พอใจก็จะปรับปรุงให้ดีขึ้น
- 6) เป็นการเรียนที่ไม่ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายเพราะเด็กต้องเรียนรู้แข่งกับเวลา



แผนภูมิที่ 1 แผนผังการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน  
ที่มา : ตะดา ดอนหงษา. 2543 : 23

ในการสอนแต่ละศูนย์จะมีสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ

1. เนื้อหาจัดเป็นศูนย์การเรียนโดยใช้ชุดการสอน จะแบ่งเนื้อหาออกเป็นเรื่อง ๆ ซึ่งแต่ละเรื่องจะมีสื่อการสอน และกิจกรรมไว้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติ โดยจะแตกต่างกันไปตามเนื้อหาในแต่ละเรื่องหรือแต่ละหัวข้อ
2. สื่อการสอน จัดอยู่ในรูปของชุดการสอน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของศูนย์การเรียน ได้แก่ บัตรคำ บัตรรูปภาพ บัตรอ่านประกอบรูปภาพ แผนภูมิ แบบเรียนสำเร็จรูป เทปสไลด์ และหนังสือ เป็นต้น
3. บัตรคำสั่ง เป็นแผ่นกระดาษ หรือพลาสติกแข็ง ขนาด 6 X 8 นิ้ว มีคำอธิบายการดำเนินกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติตาม

### ขั้นตอนในการสอน

1. ครูควรทำข้อตกลงกับนักเรียนทั้งชั้นก่อนในลักษณะของวิธีเรียนและการปฏิบัติกับเวลาความรับผิดชอบ
2. แต่ละกลุ่มเข้าศึกษาประจำศูนย์ ฉะนั้นขั้นตอนนี้จะมีกลุ่มนักเรียนทุกศูนย์ให้หัวหน้ากลุ่มหยิบบัตรคำสั่ง และนักเรียนแต่ละคนหยิบเครื่องเขียน แล้วคอยปฏิบัติกิจกรรมตามบัตรคำสั่ง
3. เมื่อครบหนึ่งหน่วยเวลา ครูบอกให้เปลี่ยนศูนย์ตามลำดับที่ไม่สับสนซึ่งตกลงกันไว้แต่แรกแล้ว สำหรับพวกที่เวลาเหลืออาจเข้าศูนย์สำรองก่อนโดยไม่ต้องคอยเพื่อเพิ่มพูนความรู้พิเศษที่ได้จัดเตรียมไว้ให้เมื่อศึกษาจนครบศูนย์แล้ว ก็จัดการสอนโดยพบปะกันหมดเหมือนตอนแรกแล้วมีการอภิปรายซักถามหรือเสนอรายงานแล้วแต่จะกำหนดให้เหมาะสม

สำหรับเครื่องมือที่ใช้เขียนยกเว้นกระดาษที่แต่ละคนใช้ฉบับที่ก เมื่อเสร็จกระบวนการเรียนแล้วต้องเก็บเข้าที่ประจำศูนย์

### ข้อดี และข้อจำกัด

#### ข้อดี

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองตามอัธยาศัย
2. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่มคณะ
3. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์
4. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
5. ช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนได้
6. สามารถใช้กับกลุ่มผู้เรียนจำนวนมาก

#### ข้อจำกัด

1. ต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการสร้างชุดการสอน
2. ความรู้ที่ได้จากชุดการสอนอยู่ในวงจำกัด
3. ไม่เหมาะกับเนื้อหาบางวิชา เช่น วิชาที่ปฏิบัติแล้วอาจเกิดอันตราย
4. ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการจัดทำชุดการสอน

5. การให้ผู้เรียนหมุนเวียนกันในแต่ละศูนย์ อาจไม่เป็นไปตามลำดับ  
ขั้นของหลักสูตร

6. ไม่เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องสอนไปตามลำดับความยากง่าย

### 2.3.2 วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Method)

เป็นวิธีสอนที่ฝึกให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ โดยใช้กระบวนการ  
ทางความคิดหาเหตุผล จะค้นพบความรู้ หรือแนวทางแก้ปัญหาที่ถูกต้องด้วยตนเอง  
โดยผู้สอนตั้งคำถามประเภทกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความคิด หาวิธีการแก้ปัญหาได้เอง  
และสามารถนำมาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

#### ขั้นตอนในการสอน

วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนนี้ ดร.วิริยยุทธ วิเชียรโชติ ได้พยายามนำมา  
ปรับปรุงเสียใหม่ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 4 ขั้นตอน ดังนี้

**ขั้นที่ 1 การสังเกต (Observation)** นักเรียนสังเกตสถานการณ์หรือ  
สิ่งแวดล้อมอันเป็นปัญหา พยายามนำความคิดรวบยอดเดิมมาแปลความหมาย ทำความเข้าใจ  
จัดโครงสร้างความคิดในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพการณ์อันเป็นปัญหา  
นั้น

**ขั้นที่ 2 การอธิบาย (Explanation)** นักเรียนจัดโครงสร้างความคิด  
ตั้งสมมติฐาน เพื่ออธิบาย คิดทบทวนหรือความเข้าใจปัญหานั้น ๆ ให้ชัดเจน เปลี่ยนแปลง  
โครงสร้างความคิดหลาย ๆ รูปแบบเพื่ออธิบายทำความเข้าใจปัญหา

**ขั้นที่ 3 การทำนาย (Prediction)** เมื่อจัดโครงสร้างความคิดหลาย ๆ  
รูปแบบหรืออธิบายปัญหาแล้วมองเห็นแนวทาง มีความเข้าใจ สามารถทำนายหรือพยากรณ์ได้  
ว่าเมื่อเป็นเช่นนี้ผลจะเป็นอย่างไร อะไรจะเกิดขึ้น

**ขั้นที่ 4 การนำไปใช้และสร้างสรรค์ (Control and Creativity)** สามารถ  
ทำความเข้าใจได้ แก้ปัญหาได้ สามารถคิดกว้างไกลออกไปในการใช้ประโยชน์  
อย่างกว้างขวาง คิดสร้างสรรค์นำไปใช้ในสภาพการณ์ต่าง ๆ ไม่จำกัดอยู่เพียงแต่การแก้ปัญหา  
ได้ หรือพอใจเพียงแต่การแก้ปัญหาได้เท่านั้น

การสอนแบบสืบสวนสอบสวน ก้าวไกลกว่าการสอนแบบวิทยาศาสตร์ในลักษณะ  
ที่คิดไกลไปถึงการใช้ประโยชน์ต่อไปด้วย ไม่จำกัดเฉพาะแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเท่านั้น

## ข้อดีและข้อจำกัด

### ข้อดี

1. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความคิดและสติปัญญาของตนเองอย่างอิสระ
2. ทำให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกต มีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่ตรวจสอบเสียก่อน

### ข้อจำกัด

1. ไม่เหมาะสมกับเนื้อหาบางวิชาและเสียเวลาในการสอนมาก

### 2.3.3 วิธีสอนแบบทดลอง (Laboratory Method)

เป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจนเกิดความรู้ความเข้าใจ เพื่อพิสูจน์ ข้อเท็จจริง พิสูจน์สมมติฐาน หรือค้นพบข้อความต่าง ๆ

#### ขั้นตอนในการสอน

ขั้นตอนของการสอนแบบทดลองมี 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นทำให้เกิดความเข้าใจและแรงงูใจ ครูเสนอแนะสิ่งที่จะทำการทดลอง อธิบายให้นักเรียนเข้าใจในวิธีการทดลอง แจกคำแนะนำ หรือคู่มือในการทดลอง
2. ขั้นทำการทดลอง นักเรียนทุกคนอาจทำการทดลองในปัญหาเดียว หรือแตกต่างกันก็ได้ การทดลองจะกินเวลาทำไรยอมแล้วแต่ลักษณะของการทดลองนั้น ๆ
3. ขั้นเสนอผลการทดลอง หลังจากทดลองหรือเมื่อทดลองใกล้เสร็จ นักเรียนต้องมารวมกันเพื่ออธิบายถึงวิธีการที่จะเสนอผลของการทดลองว่าจะทำอย่างไร ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีการดังนี้
  - 3.1 อธิบายถึงธรรมชาติและความสำคัญของปัญหาแต่ละกลุ่มหรือแต่ละเรื่องที่ทำการทดลอง
  - 3.2 รายงานข้อมูลหรือข้อค้นพบที่รวบรวมได้
  - 3.3 แสดงตัวอย่างที่เป็นวัสดุหรือในรูปอื่น ๆ ที่ได้จากผลงาน
  - 3.4 แสดงนิทรรศการผลงานด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งการอธิบายประกอบ

## ข้อดีและข้อจำกัด

### ข้อดี

1. ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ขณะลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
2. เป็นการเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสหลายด้าน
3. ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เนื่องจากเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
4. ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยตนเอง
5. ผู้เรียนเกิดความสุข ตื่นเต้นกับการทดลอง ทำให้บทเรียน

### น่าสนใจยิ่งขึ้น

### ข้อจำกัด

1. สิ้นเปลืองวัสดุอุปกรณ์
2. ใช้เวลาในการสอนมาก

## 2.3.4 วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method)

วิธีสอนแบบโครงการเป็นการสอนที่ให้นักเรียนเป็นหมู่หรือรายบุคคลได้วางโครงการและดำเนินงานให้สำเร็จตามโครงการนั้น นับว่าเป็นการสอนที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง เด็กจะทำงานนี้ด้วยการตั้งปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยการลงมือทำจริง เช่น กิจกรรมโครงการวิทยาศาสตร์

### ขั้นตอนในการสอน

1. ขั้นกำหนดความมุ่งหมาย เป็นขั้นกำหนดความมุ่งหมาย และลักษณะโครงการโดยตัวนักเรียน ครูจะเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนตั้งความมุ่งหมายของการเรียนว่าเราจะเรียนเพื่ออะไร
2. ขั้นวางแผนหรือวางโครงการ เป็นขั้นที่มีคุณค่าต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก คือ นักเรียนจะช่วยกันวางแผนว่าทำอะไร จึงจะบรรลุถึงจุดหมาย จะใช้วิธีการใดในการทำกิจกรรมแล้วจึงทำกิจกรรมที่เหมาะสม
3. ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นลงมือกระทำกิจกรรมหรือลงมือแก้ปัญหา นักเรียน

เริ่มงานตามแผนโดยทำกิจกรรมตามที่ตกลงใจแล้ว ครูคอยส่งเสริมให้นักเรียนได้กระทำตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ให้นักเรียนคิดและตัดสินใจด้วยตนเองให้มากที่สุดและควรชี้แนะให้นักเรียนรู้จักวัดผลการทำงานเป็นระยะ ๆ เพื่อการทำกิจกรรมจะได้ลุล่วงไปด้วยดี

4. **ขั้นประเมินผล** หรืออาจเรียกว่าขั้นสอบสวนพิจารณานักเรียนทำการประเมินผลว่ากิจกรรมหรือโครงการที่ทำนั้นบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มีข้อบกพร่องอย่างไรและควรแก้ไขให้ดีขึ้นอย่างไร

#### ข้อดีและข้อจำกัด

##### ข้อดี

1. นักเรียนมีความสนใจเพราะได้ลงมือปฏิบัติจริง ๆ
2. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานอย่างมีแผน และให้รู้จักประเมินผลงานของตนเอง
3. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตามวิถีธรรมชาติ และให้มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
4. ฝึกให้นักเรียนได้รู้จักแก้ปัญหาเพื่อเตรียมที่จะเผชิญสภาพสังคมจริง ๆ

##### ข้อจำกัด

1. เสียเวลามากและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูง
2. ประสบการณ์ในชีวิตจริงหลายอย่างไม่สามารถจะวางแผนและทำกิจกรรมได้
3. ถ้าครูไม่มีความรู้เพียงพอ การสอนจะประสบความล้มเหลว
4. อาจทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่เป็นหลักวิชาการไม่เพียงพอ

#### 2.3.5 วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion Method)

การอภิปราย หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะใดอย่างหนึ่งระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนด้วยกัน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานแทนที่ครูจะเป็นฝ่ายตั้งปัญหาคอยถามเด็ก ครูต้องเปิดโอกาสให้เด็ก

ซักถามบ้างและให้นักเรียนมีส่วนช่วยตอบด้วยวิธีการสอนนี้จะช่วยส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น  
พูดเป็น และยังไม่เป็นการส่งเสริมให้มีการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย

### ขั้นตอนในการสอน

การดำเนินการอภิปราย แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

1. ชั้นนำเข้าสู่หัวข้ออภิปราย
2. ชั้นอภิปรายถกเถียง

การอภิปรายแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายทำการอภิปรายซึ่งนั่งอยู่บนเวทีหรือ  
หน้าชั้นเรียนกับฝ่ายผู้ฟังในกลุ่มผู้ทำการอภิปรายจะประกอบด้วยประธานหนึ่งคนทำหน้าที่เป็น  
ผู้นำการอภิปรายเป็นผู้เสนอปัญหา มอบให้ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้ตอบสรุปประเด็นสำคัญ  
นำการอภิปรายไม่ให้ออกนอกทาง โน้มน้ำว้ตดบทสมาชิกที่ถกเถียงกัน รับฟังความคิดเห็นจาก  
กลุ่มผู้ฟัง และสรุปผลการอภิปรายนอกจากนี้ยังมีผู้ร่วมอภิปรายอีกจำนวนหนึ่ง

การนำเข้าสู่หัวข้อการอภิปราย ประธานจะต้องกล่าวแนะนำหัวข้อที่จะอภิปราย  
จากนั้นแนะนำสมาชิกผู้ทำการอภิปรายแต่ละคนแล้วจึงดำเนินการขั้นต่อไป

การอภิปรายถกเถียง ประธานเริ่มใช้คำถาม ถามให้เกิดปัญหาแล้วให้สมาชิกออก  
ความคิดเห็น ประธานจะต้องคอยกำกับกับการอภิปรายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และ  
สรุปผลการอภิปราย

### ข้อดีและข้อจำกัด

#### ข้อดี

1. ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น
2. พัฒนาสติปัญญาของนักเรียนด้านความคิด
3. ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ของเด็กเพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย
4. ส่งเสริมการเคารพในเหตุผลของผู้อื่น

#### ข้อจำกัด

1. ในบางข้อถกเถียงเวลาในการอภิปราย หากประธานไม่คุม  
สถานการณ์ให้ดี
2. หากการตั้งหัวข้อไม่ดีจะทำให้การอภิปรายไม่สัมฤทธิ์ผล

### 2.3.6 วิธีสอนแบบหน่วย (Unit Teaching Method)

วิธีสอนแบบหน่วย เป็นการสอนที่นำเนื้อหาวิชาหลายวิชามาสัมพันธ์ สร้างเป็น บทเรียนขึ้นเรียกว่า หน่วยโดยไม่ถือขอบเขตของวิชาแต่ละวิชาเป็นสำคัญ แต่จะยึด ความมุ่งหมายของหน่วยที่สอน นักเรียน ซึ่งอาจเรียนหลาย ๆ วิชาพร้อม ๆ กันไป การเรียน เช่นนี้จะนำไปตามความต้องการและความสามารถของนักเรียน

#### ขั้นตอนในการสอน

แบ่งออกเป็น 5 ขั้น คือ

1. ขั้นนำเข้าสู่หน่วย เป็นขั้นเร้าความสนใจ ซึ่งอาจทำได้โดยแนะนำหนังสือที่ ควรอ่านสนทนาพูดคุย เล่าเรื่องหรืออภิปรายเกี่ยวกับปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน การไป ทักสนศึกษาการชมนิทรรศการ การฉายสไลด์ ภาพยนตร์ ฯลฯ
2. ขั้นนักเรียนและครูวางโครงการร่วมกัน เป็นการวางโครงการร่วมกันระหว่าง นักเรียนกับครู ซึ่งจะทำได้โดยทำการกำหนดความมุ่งหมายทั่วไป ความมุ่งหมายเฉพาะ ช่วยกันตั้งปัญหา และแบ่งหัวข้อปัญหา กำหนดกิจกรรมของแต่ละปัญหา กำหนดสื่อการสอน ที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการจัดแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อทำกิจกรรม รายงานผลการ ประชุม
3. ขั้นลงมือทำงาน สืบรองและรวบรวมความรู้ต่าง ๆ จากห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสาร เอกสาร แบบเรียน ตำรา วัสดุ ภาพยนตร์ ความสัมพันธ์กับ วิชาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปะ ฯลฯ
4. ขั้นเสนอกิจกรรม ซึ่งได้แก่ กิจกรรมที่แสดงออกในทางสร้างสรรค์ เช่น รายงานด้วยวาจาหรือข้อเขียน การอภิปราย การแสดงละคร การจัดนิทรรศการ
5. ขั้นประเมินผล พิจารณาตามขั้นตอนและจุดประสงค์ของหน่วย โดยพิจารณา ความรู้วิชาการ เจตคติ และความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ คุณสมบัติส่วนตัว เช่น ด้านการเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ การรู้จักวิจารณ์และรับคำวิจารณ์

#### ข้อดีและข้อจำกัด

##### ข้อดี

1. นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้อยู่ร่วมกับครู
2. นักเรียนได้ทำงานเป็นหมู่

3. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย
4. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวิชาในหลักสูตร

#### ข้อจำกัด

1. วิธีสอนแบบนี้ต้องใช้เวลามาก
2. ต้องมีแหล่งการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายซึ่งจะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

#### 2.4 ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2543 : 16 – 21)

##### 2.4.1 ขั้นนำ/สำรวจความต้องการ

- 1) สำรวจความต้องการ / ความสนใจของผู้เรียน โดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์ พูดคุย หรือทำแบบทดสอบก่อนเรียน
- 2) สร้าง/กระตุ้นความสนใจ
- 3) สำรวจพื้นฐานความรู้เดิม

ในการดำเนินการสำรวจความต้องการ/ความสนใจของผู้เรียนครูผู้สอนอาจจัดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรื่องใด เรื่องหนึ่ง เพื่อนำไปสู่การค้นหา และเลือกหัวข้อที่ตนสนใจ หรือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ครูผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดความสนใจในสิ่งที่อยากให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนสนใจเข้ากับสาระการเรียนรู้ที่ครูวางแผนไว้ ดังนั้น ในการวางแผนการเรียนการสอนของครู จะต้องเปิดโอกาส มีช่องว่างไว้ให้ผู้เรียนได้ร่วมวางแผนการเรียนด้วย

##### 2.4.2 ขั้นเตรียมการ

- 1) ครูเตรียมเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการเรียนรู้

## 2) วางแผนการเรียนการสอน

ในการเตรียมสาระการเรียนรู้และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรและจุดประสงค์ของการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจว่าหลักสูตรต้องการอะไร มีจุดประสงค์อย่างไร และทำไมจึงต้องการอย่างนั้น สำหรับเป็นข้อมูลในการวางแผนการเรียนการสอน

ในการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน และหากเป็นไปได้ ควรจัดให้มีความเชื่อมโยงและบูรณาการแต่ละสาขาวิชาที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้มากที่สุด ทั้งนี้ ครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดด้วย

### 2.4.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ขั้นนี้ครูควรรื้อประเด็นคำถามสถานการณ์หรือกิจกรรมที่กระตุ้น หรือท้าทายให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย และครูควรเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่า ครู คือ เพื่อนที่ช่วยเหลือเขาได้ในทุกเรื่อง นอกจากนั้น ครูจะต้องรู้จักผู้เรียนรายบุคคลเป็นอย่างดี เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความถนัด ความสนใจ และลีลาการเรียนรู้ ในการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล และส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มใจและกระตือรือร้น

2) ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูเป็นบุคคลที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต โดยใช้สื่อที่หลากหลาย ในลักษณะขององค์รวมที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ และความสนใจของผู้เรียน คำนึงถึงการใช้สมองทุกส่วน (Whole Brain Approach) โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอกิจกรรม และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน สรุปความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งสมาชิกภายในกลุ่ม และสมาชิกระหว่างกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้

3) ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน องค์ความรู้ที่สรุปได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ ในขั้นนี้ครูและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผลที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้สังเกต เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยให้องค์ความรู้ที่ได้รับชัดเจน เป็นการเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการค้นหาคำความรู้ต่อไป

#### 2.4.4 ชั้นประเมินผล

การประเมินผลสำเร็จของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้น เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการประเมินเกี่ยวกับการพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรม การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และการทดสอบ ควบคู่กัน เพื่อค้นพบศักยภาพ จุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียน เพื่อการพัฒนา และตรวจสอบว่า กระบวนการเรียนรู้ได้พัฒนาผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดหรือไม่ นอกจากนี้ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จะเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการสอนของครูด้วย

ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดจะต้องวัด และประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในส่วนของกระบวนการและผลงาน ทั้งด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และทักษะการแสดงออกทุกด้าน มีการวัดผลตามสภาพจริง โดยเน้นการวัด จากการปฏิบัติ แฟ้มสะสมผลงาน ซึ่งในการประเมินผล สามารถประเมินระหว่างการเรียนรู้ การสอนและประเมินสรุปรวม

#### 2.4.5 ชั้นสรุปและนำไปประยุกต์ใช้

เป็นขั้นตอนการตกผลึกของกระบวนการเรียนรู้รายบุคคล กล่าวคือ ผู้เรียน แต่ละคน จะเกิดการมองเห็นต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมมองอย่างเชื่อมโยง หยั่งรู้ เกิดการค้นพบ ตัวเองว่า มีความสามารถ มีจุดเด่น จุดด้อยทางด้านใด ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะเกิดขึ้นกับ ผู้เรียนหลังจากที่เขาได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ และการแสดงออกตามกระบวนการดังกล่าว ข้างต้น ซึ่งพิจารณาได้จากการหาข้อสรุปจากบทเรียน โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะเพิ่มเติม การแลกเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ การสะท้อนความคิดการแสดงผลงาน การจัดนิทรรศการ การแสดงออกในลักษณะละคร การนำเสนอข้อค้นพบ การปรับปรุงตนเองของผู้เรียน เช่น การปรับปรุงบุคลิกภาพ การเข้ากับคนอื่นได้ การเข้าใจผู้อื่น การเคารพสิทธิผู้อื่นตลอดจนการ สร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนและการดำรงชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการ ที่ทำให้ครูได้วางแผนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัด ลงมือปฏิบัติจริงและมีการวัดและประเมินผล ครอบคลุมทุกด้าน มีการสรุปและประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้

## 2.5 เทคนิควิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เทคนิควิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีอยู่มากมายหลายวิธีที่ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับผู้เรียนในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งครูสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งจำแนกตามแนวคิดการจัดกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ ได้ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2543 : 22 –25)

2.5.1 การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดวิธีหนึ่ง ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานว่า “ยิ่งผู้เรียนมีวุฒิภาวะสูงขึ้น ยิ่งต้องมีความรับผิดชอบที่จะต้องค้นหา ค้นพบข้อความรู้ และสรุปข้อความรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น” เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนทางอ้อม เช่น การเรียนรู้แบบสืบค้นแบบค้นพบ แบบแก้ปัญหา แบบสร้างแผนผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม แบบใช้การตัดสินใจ

2.5.2 เทคนิคการเรียนรู้รายบุคคล เป็นแนวทางหนึ่งของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแต่ละคน ปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง และฝึกทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคนิคนี้เริ่มต้นจากครูหรือผู้เรียนเป็นผู้กำหนดหัวข้อปัญหา โดยผู้เรียนต้องศึกษา วิเคราะห์ สรุปอ้างอิง และสรุปข้อความรู้บนพื้นฐานของการวิเคราะห์และประเมินผลกระบวนการ

การเรียนรู้เป็นรายบุคคล สามารถปรับใช้ได้ ในหลาย ๆ สถานการณ์ ตั้งแต่การเรียนในชั้นเรียนที่มีครูคอยดูแลควบคุม จนถึงการศึกษา ค้นคว้าในห้องสมุดที่ผู้เรียนต้องการกำกับการเรียนรู้ของตน เทคนิคการศึกษาเป็นรายบุคคล เช่น การเรียนแบบศูนย์การเรียน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำรายงาน การมอบหมายงานเป็นรายบุคคล การทำโครงการ การทำนิพนธ์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดการสอน เป็นต้น

2.5.3 เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เป็นส่วนเสริม หรือสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง ซึ่งในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรนำมาใช้ในฐานะเครื่องช่วยสอน ไม่ใช่ใช้แทนการสอน โดยครูอาจใช้เทคโนโลยีช่วยเสนอเนื้อหาที่ซับซ้อน ช่วยสนับสนุนการนำเสนอของครู ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อความชำนาญ หรือช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนกลุ่มขนาดใหญ่ได้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูบางสาขาได้ ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.5.4 เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ เป็นการจัดการเรียน

การสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิกริยา และตอบสนองต่อการเรียนรู้ ประสบการณ์ และความ คิดเห็นของครู และเพื่อน ๆ ผู้เรียนจะได้ฝึกการจัดระบบความคิด การโต้แย้งอย่างมีเหตุผล และการพัฒนาทักษะทางสังคม โดยเน้นการอภิปราย การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ เช่น การได้วาที การระดมสมอง การอภิปราย การเรียนแบบร่วมมือ การประชุมแบบต่าง ๆ เป็นต้น

#### 2.5.5 เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เป็นการจั ด

การเรียนการสอนที่ส่งเสริมการรับความรู้จากประสบการณ์และการสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อ สิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านเทคนิควิธีการปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละบุคคล และกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเอง ได้รับประสบการณ์ด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่จะ นำมาปรับความรู้สึก เจตคติ และค่านิยมของตน เทคนิคการจัดการเรียนการสอนนี้ เช่น กรณีตัวอย่าง เกม สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ ฯลฯ

#### 2.5.6 เทคนิคการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้น

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน ให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่ม ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วม อย่างแท้จริงในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจให้กันและกัน คนที่เก่งจะช่วยเหลือ คนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น หากแต่ จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละ บุคคล คือความสำเร็จของกลุ่ม เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เช่น ร่วมกันคิด ปริศนาความคิด กลุ่มร่วมมือ ร่วมมือแข่งขัน หรือกลุ่มสืบค้น

#### 2.5.7 เทคนิคการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่

นำเอาความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานกันเพื่อให้การจัดการเรียนการสอน เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์รวมความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นที่การสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู เทคนิคการจัดการเรียน การสอนแบบบูรณาการ เช่น การเรียนการสอนแบบใช้เรื่องเล่า หรือการเล่าเรื่อง (Story Line)

สรุปได้ว่า เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีหลายวิธีที่จะช่วย ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกการ

จัดระบบความคิด ตรวจสอบการเรียนรู้ด้วยตนเองและแต่ละคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง

## 2.6 ปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีปัจจัยดังนี้

2.6.1 กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีโอกาสคิด ทำอย่างสร้างสรรค์ โดยที่ครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

2.6.2 คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์สังคม ความพร้อมของร่างกาย และจิตใจและสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

2.6.3 สาระการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนและความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ ผลการเรียนรู้จากสาระและกระบวนการ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุข ในการเรียน

2.6.4 แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ ตามความถนัด ความสนใจ

2.6.5 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครู และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ คือ แลกเปลี่ยนความรู้ ถ่ายทอดความคิด พิชิตปัญหาพร้อมกัน

2.6.6 ศิษย์มีความศรัทธาต่อครูผู้สอน สาระที่เรียนรวมทั้งกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนใฝ่รู้ มีใจรักที่จะเรียนรู้ ทั้งนี้ครูต้องมีความเชื่อว่าศิษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

2.6.7 สาระและกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

2.6.8 กระบวนการเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น ๆ เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และร่วมมือกันให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ครูจะต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หาแหล่งเรียนรู้ที่

หลากหลาย มีกิจกรรมร่วมกันและกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน จึงจะทำให้ได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้อย่างเต็มที่

### 3. การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 39 – 78) ได้ให้แนวทางการประเมินไว้ดังต่อไปนี้

3.1 การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติและผลการปฏิบัติของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพเมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริง วิธีการที่ใช้ประเมิน ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แบบทดสอบวัดความสามารถจริง และแฟ้มสะสมงาน

3.2 การประเมินภาคปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นการทดสอบความสามารถในการทำงานของผู้เรียน ภายใต้อาณัติและเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด ประเมินได้ 3 ลักษณะ คือ ประเมินกระบวนการ ประเมินผลผลิต ประเมินทั้งกระบวนการและผลผลิต ลักษณะที่สำคัญของการประเมินภาคปฏิบัติ จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดอย่างชัดเจน มีการกำหนดวิธีทำงาน มีการกำหนดความสำเร็จของงาน มีคำสั่งควบคุมสถานการณ์ในการปฏิบัติ มีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน มีการประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติงานและกระบวนการประเมินภาคปฏิบัติ

ในการประเมิน ครูผู้สอนอาจใช้วิธีการต่อไปนี้ในการประเมิน

1. การสืบค้น (Inquiry) โดยการถามผู้เรียนตรง ๆ เกี่ยวกับความรู้ที่ตนเองต่อการปฏิบัติงานต่อสิ่งต่าง ๆ รวมถึงการประเมินความสำเร็จของตน โดยอาจให้ผู้เรียนรายงานผลด้วยการพูดหรือเขียนหรือตอบแบบตรวจสอบรายการหรือบันทึกข้อดีข้อด้อยของตนในการทำงาน
2. การสังเกต (Observation) โดยการสังเกตผู้เรียนขณะที่เรียนและในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการตอบคำถามและการทำงานที่ได้รับมอบหมายทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม ครูควรใช้การสังเกตอย่างสม่ำเสมอโดยผู้เรียนไม่รู้ตัวเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงภาพการปฏิบัติที่แท้จริงของผู้เรียน
3. การวิเคราะห์ (Analysis) โดยการวิเคราะห์การปฏิบัติของผู้เรียน

แต่ละคนขณะที่ปฏิบัติงานหรือเมื่อทำงานเสร็จเพื่อค้นหาว่างานส่วนใดที่ผู้เรียนทำได้ดีและส่วนใดที่ควรปรับปรุง

4. การทดสอบ (Testing) โดยการวัดการปฏิบัติของผู้เรียนอย่างเป็นระบบเพื่อตัดสินระดับความสำเร็จในการเรียนรู้ตามผลงานหรือกระบวนการที่กำหนด แบบทดสอบอาจใช้วัดความสามารถในการเรียนรู้ระดับทักษะที่ได้จากการปฏิบัติ การบรรลุเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนหรือเจตคติที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

นอกจากนี้แล้วยังมีเทคนิคและวิธีการประเมินภาคปฏิบัติ ดังนี้

1. การประเมินรายบุคคล เป็นการพิจารณาความก้าวหน้าของผู้เรียนรายบุคคลในห้องเรียนหรือในกลุ่ม อาจประเมินโดยอิงกลุ่ม (ใช้มาตรฐานของกลุ่มกับผู้เรียนทุกคน) อิงเกณฑ์ (ใช้เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้าตัดสินผู้เรียนทุกคน) หรืออิงตนเอง (ใช้ความสามารถระดับเดิมของผู้เรียนเป็นมาตรฐานเพื่อตัดสินพัฒนาการหรือการปฏิบัติ) ก็ได้
2. การประเมินกลุ่ม (Group Assessment) เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของผู้เรียนในสถานการณ์กลุ่ม และตัดสินความก้าวหน้าของพวกเขา ครูอาจให้คะแนนผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นรายบุคคลหรือใช้คะแนนรายบุคคลบวกกับคะแนนกลุ่ม
3. การประเมินตนเองและเพื่อน (Self – Peer Assessment)  
การประเมินตนเองและเพื่อนจะทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการประเมินงานของตนเองและของเพื่อนร่วมห้องผู้เรียนได้มีส่วนร่วมเข้าร่วมกำหนดเกณฑ์การประเมินด้วย  
สำหรับเกณฑ์การประเมิน เครื่องมือที่ใช้ประเมินภาคปฏิบัติของผู้เรียน เรียกว่า รูบรีค (Rubric) หมายถึง การสร้างเกณฑ์ขึ้นเพื่อพิจารณาลักษณะของสิ่งสำคัญ ได้แก่ เกณฑ์การให้คะแนน ซึ่งจะต้องกำหนดมาตรวัด และรายการคุณลักษณะที่บรรยายถึงความสามารถในการแสดงออกของผู้เรียนในแต่ละระดับ ข้อมูลจากรูบรีคจะสะท้อนให้ครูผู้ปกครอง และบุคคลอื่น ๆ ได้ทราบว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้าง และทำอะไร ได้มากน้อยเพียงใด

### 3.3 การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment)

แฟ้มสะสมผลงาน เป็นแนวทางหนึ่งของการประเมินผลตามสภาพจริงที่ใช้ในการประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถสะท้อนให้เห็นผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนและการ เรียนรู้ของนักเรียนอย่างชัดเจน

#### หลักการสำคัญในการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน

1. ด้านเนื้อหาวิชาจะต้องสะท้อนความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชา ทักษะความสามารถและคุณลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. ด้านการเรียนการสอน จะต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้และ ผลงานของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้หรืองานและ ตรวจสอบปรับปรุงด้วยตนเองรวมทั้งมีการประเมินตนเอง เน้นบรรยากาศการเรียนรู้อย่าง อิสระโดยมีครูเป็นที่ปรึกษาให้คำชี้แนะ กระตุ้นสร้างขวัญและกำลังใจ
3. ด้านความเสมอภาค คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านความสามารถ วิธีการเรียนและความหลากหลายทางสติปัญญา โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพ ของบุคคลไปสู่เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล

#### วัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียน

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนในมิติต่าง ๆ
2. เพื่อแสดงความก้าวหน้าของพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งใน ด้านความคิดรวบยอด กระบวนการ ทักษะและเจตคติ
3. เพื่อให้ความสำคัญกับสิ่งที่ผู้เรียนพยายามและเรียนรู้
4. เพื่อส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นของครูและผู้เรียน

#### ขั้นตอนและวิธีการจัดทำแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน ประกอบด้วย

##### 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การวางแผนจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน ประกอบด้วย
  - 1.1 ครูศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร สภาพแวดล้อมของโรงเรียน สอบถาม ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและครู
  - 1.2 กำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอน และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ของผู้เรียน

1.3 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ภาระการเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผลแผนและรูปแบบการบันทึกผลการประเมิน

1.4 จัดทำแผนการสอนตามจุดประสงค์ โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สื่อ วิธีการ และเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม

1.5 เตรียมความพร้อมผู้เรียนในเรื่องจุดประสงค์การเรียนรู้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรม วิธีการวัดและการประเมินผล และแนวปฏิบัติในการจัดทำแฟ้มสะสมงาน

## 2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย

2.1 ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการตามแผนการสอน

2.2 ผู้เรียนปฏิบัติตามภาระงานที่กำหนดในกิจกรรม

2.3 ดำเนินการวัดและประเมินผลงาน หรือชิ้นงานตามเกณฑ์การ

ประเมินที่กำหนดโดยผู้เรียนเพื่อนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมประเมินผลงาน

## 3. การเก็บรวบรวมและคัดเลือกผลงาน ประกอบด้วย

3.1 ผู้เรียนเก็บรวบรวมผลงานตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ประเภทของงานเนื้อหาหรือลำดับ ความต่อเนื่อง ตามระยะเวลาที่กำหนด

3.2 ผู้เรียนคัดเลือกผลงาน โดยคัดเลือกด้วยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่น

## 4. การสะท้อนความคิดเห็นและการประเมินผลงาน ประกอบด้วย

4.1 การสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อผลงาน โดยผู้เรียนแสดงความรู้สึกที่มีต่อผลงาน กระบวนการทำงาน ประโยชน์ที่ได้รับจากการผลิตชิ้นงาน และข้อคิดเห็นอื่น ๆ

4.2 ประเมินแฟ้มสะสมผลงานโดยเพื่อน ครูผู้สอนและผู้ปกครอง

## 5. การนำเสนอผลงานในโอกาสต่าง ๆ

เกณฑ์การประเมินหรือแนวทางให้คะแนนเกณฑ์การประเมินเป็นสิ่งสำคัญของการประเมินผล การเรียนโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานต้องชัดเจนและสามารถสะท้อนคุณภาพของผลงานได้ ดังนั้นจะใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบ รูบริก (Rubric) โดยบรรยายคุณภาพของงานที่แสดงความสามารถของผู้เรียนเป็นมาตรวัด

ลักษณะการให้คะแนน มี 2 แบบ คือ

1. การให้คะแนนเป็นภาพรวม คือการให้คะแนนโดยดูภาพรวมของชิ้นงาน

ว่ามีความคิดรวบยอด การสื่อความหมาย กระบวนการที่ใช้และผลงานเป็นอย่างไร แล้ว  
บรรยายคุณภาพของงานเป็นระดับ

2. การให้คะแนนเป็นรายองค์ประกอบ คือ การให้คะแนนโดยพิจารณา  
แต่ละองค์ประกอบของงาน และบรรยายคุณภาพของงานแต่ละองค์ประกอบเป็นระดับ

ขั้นตอนการจัดทำเกณฑ์การประเมิน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. กำหนดนิยามคุณภาพ
2. เลือกมาตราวัด
3. กำหนดมาตรฐานคุณภาพ
  - ระดับ 4 หมายถึง งานยอดเยี่ยม
  - ระดับ 3 หมายถึง งานดี
  - ระดับ 2 หมายถึง งานพอใช้
  - ระดับ 1 หมายถึง งานต้องปรับปรุง

วิธีการประเมินเพิ่มสะสมงาน มีดังนี้

1. การประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินตนเองเป็นการให้ข้อมูล  
ป้อนกลับ ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพการทำงานของผู้เรียน คุณค่าที่ผู้เรียนที่ได้จากการจัดทำเพิ่ม  
งาน เวลาที่ใช้ทำงาน วิธีการทำงาน ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนอุปสรรคในการ  
ทำงาน ครูอาจให้ผู้เรียนเขียนบรรยายความรู้สึกของตนที่มีต่องานที่ทำไปแล้ว หรือครูอาจให้  
ผู้เรียนตอบคำถามที่กำหนด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. การประเมินโดยครู

2.1 ครูประเมินชิ้นงานตามเกณฑ์คุณภาพที่กำหนด

2.2 ครูประเมินเป็นภาพรวม

3. การประเมินของกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เพื่อน

ผู้ปกครอง ฯลฯ

นอกจากนี้แล้วยังมีผู้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวการ  
จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2543 : 210 – 211) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการประเมินผลตามสภาพจริงได้สรุปไว้ดังนี้

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถกระทำได้ ทุกสถานการณ์ ทั้งที่โรงเรียน บ้านและชุมชน
2. เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริง ๆ
3. เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัดและให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
4. เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน
5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นจริง รวมทั้งการเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริง
6. ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติในทุกด้านทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง
7. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น บูรณาการความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน
8. เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ เป็นต้น
9. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และผู้เรียน ได้เรียนอย่างมีความสุข
10. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง

ชนาธิป พรกุล (2544 : 6 – 7) ยังได้กล่าวไว้ว่า เมื่อการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะการเรียนรู้ที่แท้จริง จึงต้องทำการประเมินตามสภาพจริง โดยให้ความหมายของการประเมินผลตามสภาพจริงไว้ดังนี้

1. เป็นวิธีการที่สามารถค้นหาความสามารถ และความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจผลการเรียนของผู้เรียน
2. เป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติ ผลการปฏิบัติ และเจตคติของผู้เรียน

ในการประเมินผลครูต้องนำสิ่งที่ต้องการประเมินมาผสมผสานแล้วเลือกวิธีประเมินให้เหมาะสม ไม่มีวิธีประเมินผลวิธีเดียวที่สามารถประเมินผู้เรียนได้ทุกด้าน วิธีประเมินผลสามารถแบ่งได้ 4 วิธี ดังนี้

1. การใช้แบบทดสอบแบบคำตอบมีตัวเลือก แบบทดสอบนี้มีลักษณะเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบ ให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่ดีที่สุด ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ คือ จำนวนหรืออัตราส่วนของคำถามและคำที่ต้องถูกต้อง

2. การใช้แบบทดสอบแบบอัตนัย แบบทดสอบอาจเป็นคำถาม การให้อธิบายวิธีการแก้ปัญหา การเปรียบเทียบเหตุการณ์ หรือการตีความข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจะต้องรวบรวมข้อมูลแล้วเขียนเป็นคำตอบที่แสดงมโนทัศน์ของเรื่องนั้น ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ คือจำนวนคะแนนที่ได้รับจากคะแนนเต็ม

3. การแสดงพฤติกรรม ผู้เรียนทำกิจกรรมที่กำหนด โดยมีครูคอยสังเกต กระบวนการการใช้ทักษะต่าง ๆ หรือประเมินจากผลผลิตซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีทักษะในการผลิตอย่างมีคุณภาพ เช่นรายงาน นิทรรศการทางวิทยาศาสตร์ หรืองานประดิษฐ์ ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ คือ การจัดระดับ คุณภาพของพฤติกรรมหรือผลผลิต

4. การสื่อความหมายระหว่างครูและผู้เรียน ครูอาจใช้วิธีถามคำถามระหว่างสอน สัมภาษณ์ สนทนา ประชุม ฟังการอภิปรายของผู้เรียน หรือสอบปากเปล่า

ผลของการประเมินจะเกิดประโยชน์เมื่อการประเมินผลมีคุณภาพสูง คุณภาพหมายถึงดังต่อไปนี้

1. สิ่งที่ประเมินชัดเจน

2. วิธีการเหมาะสม

3. การเป็นตัวแทนและอ้างอิงได้

4. มีความเที่ยงตรงปราศจากอคติและการบิดเบือน

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีอยู่ 3 แนวทาง คือการประเมินตามสภาพจริง การประเมินภาคปฏิบัติ และการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน โดยวัดที่การปฏิบัติและผลงานนักเรียนอย่างแท้จริง กระบวนการวัดประเมินผลจึงเป็นกระบวนการที่เกิดหลังจากที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้และได้สร้างความรู้และทักษะต่างๆแล้ว

## 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### 4.1 งานวิจัยในประเทศ

ถมรัตน์ บุญญานิตย์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง วิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ระบุปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเรียงจากมากไปหาน้อย จำนวนทั้งสิ้น 36 รายการ รายการที่เป็นปัญหามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.60 ของผู้ตอบ คือ ความสนใจใฝ่เรียนของนักเรียนไม่เท่ากัน เช่น ไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ขาดความรับผิดชอบไม่สนใจศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง รายการที่มีปัญหารองลงมาคิดเป็นร้อยละ 21.05 คือ ขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนและมีจำนวนไม่เพียงพอ และคิดเป็นร้อยละ 16.84 คือ เนื้อหาวิชาที่ระยะเวลาไม่สัมพันธ์ เนื่องจากเนื้อหาที่ต้องสอนมีมากและการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องใช้เวลานานทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่ทันต่อเวลา และครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ระบุปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจากมากไปหาน้อยจำนวนทั้งสิ้น 30 รายการ รายการที่เป็นปัญหามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 43.42 ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม เช่น ไม่ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และไม่แก้ไขปัญหาด้วยตัวเองโดยเฉพาะเด็กที่เรียนอ่อน รายการที่เป็นปัญหารองลงมาคิดเป็นร้อยละ 19.74 คือ พื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนแตกต่างกันและคิดเป็นร้อยละ 17.11 คือ เนื้อหาวิชาที่มีมาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทำให้สอนไม่ทัน

ธวัช แก้วมณีชัย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการปฏิรูประบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า โดยภาพรวมความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ในด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้ามีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการมีการปฏิบัติได้ดีมาก และด้านผลผลิตมีผลการดำเนินงานประสบผลสำเร็จอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ด้านกระบวนการมีการปฏิบัติได้ดีปานกลาง ด้านผลผลิตมีการดำเนินงานประสบผลสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง

นิวัฒน์ วดีศิริศักดิ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า การปฏิบัติตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยรวม 8 ด้าน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ แบบศูนย์การเรียนโดยเน้นกระบวนการ แบบนิรนัย แบบอุปนัย แบบอภิปราย แบบโครงการ แบบทดลอง แบบสำรวจความรู้สึก และการแก้ปัญหาความขัดแย้ง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ผดุงศักดิ์ แสงสว่าง (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ครูอาจารย์โดยส่วนรวมและจำแนกตามขนาดโรงเรียน มีการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายชั้นตอนทั้ง 6 ชั้นตอน อยู่ในระดับมาก ยกเว้น ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาด 2 มีการปฏิบัติในขั้นตอนการจัดตั้งกรรมการโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการปฏิบัติเป็นรายชั้นอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยมากในแต่ละขั้นตอนเรียงตามลำดับดังนี้ ชั้นการปฏิบัติตามแผนและทำให้เกิดผลจริง ชั้นการประเมินและปรับปรุงให้เป็นแผนต่อเนื่อง ชั้นการประเมินความต้องการในการพัฒนาชั้นการรายงานความก้าวหน้าต่อประชาชน และชั้นการสร้างแผนปรับปรุงโรงเรียน ครูอาจารย์ ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายชั้นตอนทั้ง 6 ชั้นตอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาด 2 มีการปฏิบัติมากกว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาด 3 และ 4

ละดา ดอนหงษา (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า 1) ครูผู้สอนแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประสบการณ์การสอนต่ำกว่า 5 ปี และเคยผ่านการอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นศูนย์กลาง 2) ครูผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยภาพรวม ทั้ง 10 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการสอน ด้านจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจและเสริมแรงให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ด้านการเอาใจใส่นักเรียน เป็นรายบุคคลและแสดงความเมตตาอย่างทั่วถึง ด้านการจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออก ด้านส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดี และปรับปรุงส่วนด้อยของนักเรียนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้ ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยง ประสพการณ์กับชีวิตจริงด้านสังเกตและประเมินผลการพัฒนาการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและด้านการฝึกฝนกิริยา มารยาทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และถ้าจำแนกเป็นรายอำเภอ ครูผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) พฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูผู้สอนที่เคยผ่านการอบรมและไม่เคยผ่านการอบรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแตกต่างกัน 4) ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูผู้สอนที่มีปัญหามากที่สุดคือ ขาดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน และครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

อดุลย์เดช ฐานะ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีการปฏิบัติงานการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านปัจจัยสนับสนุนกิจกรรม ด้านการวางแผนการเรียนการสอน ด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านนิเทศติดตามผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ปัญหาในการบริหารจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยสนับสนุน ด้านวางแผนการเรียนการสอนและด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนด้านนิเทศติดตามผลมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

อดิสร สิริ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้โมเดลซิปปา สำหรับวิชาชีพวิทย์ฯ ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้โมเดล ชิปปา สามารถช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาชีววิทยา ในระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 5 ดีขึ้น นักเรียนให้ความสนใจกับวิธีการสอนนี้ ได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติจริง สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาโดยอาศัยการเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ใน ความทรงจำระยะยาวกับความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการเรียนในห้องเรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน

นิตยา อุ้นท้าว (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้อิงที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูมีการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้อิงที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม การศึกษาด้วยตนเอง การจัดการเรียนแบบร่วมมือ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และมีการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้อิงที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง แต่มีรายข้อที่มีการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้อิงที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ใช้สิ่งพิมพ์ ตำรา และแบบฝึกหัด ใช้การเรียนรู้อิงที่เน้นผู้เรียนเป็นรายบุคคล ใช้การค้นคว้าและใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน เช่น ศูนย์สื่อห้องสมุด ศูนย์เทคโนโลยีของรัฐหรือของเอกชนในชุมชน และรายข้อที่มีการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้อิงที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งค้นคว้า ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใช้การได้วาที และใช้การทัศนศึกษานอกสถานที่

ธนารัฐ ชื่นวัฒนา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตนิเทศที่ 4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากจำนวน 6 ด้าน คือ คุณลักษณะของผู้บริหาร แผนงานของโรงเรียน การจัดการ การพัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ การรายงานผล การให้ขวัญกำลังใจ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ปัญหาการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย แต่ค่อนข้างใกล้เคียงระดับปานกลาง โดยมีรายด้านที่มีปัญหาอยู่ในระดับ

ปานกลาง 4 ด้าน คือ การรายงานผล แผนงานของโรงเรียน การใช้ขวัญกำลังใจและ  
คุณลักษณะของผู้บริหาร 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นในการบริหารการ  
จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อดุลศักดิ์ ศรีปัญญา(2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยสภาพการจัดการเรียน  
การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา  
จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ  
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม  
มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน  
ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา  
จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ  
โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิญญู เมืองนาค (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียน  
การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา 1 จังหวัด  
หนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ  
ในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา 1 จังหวัดหนองบัวลำภู มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ  
มาก 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายในโรงเรียน การ  
ประเมินผลการเรียนรู้ และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ การทำวิจัยในชั้นเรียน  
2) ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมมีความสำคัญ  
อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ  
ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียน ปัจจัยด้านสนับสนุน ปัจจัยด้านตัวครู ยกเว้นปัจจัยด้านผู้เรียน มี  
ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

#### 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

นาเดอร์ (Nader. 1998 : Abstracts) ได้วิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดย  
การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการศึกษา และในการประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยศึกษาจากแผนก  
วิชาวิศวกรรมโรงงาน ในมหาวิทยาลัยเปอร์โตริโก ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ทำให้การศึกษา  
กระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลนั้นต้องมีอุปกรณ์และเครื่องมือและเครื่องมือใช้สมัยใหม่มาช่วย  
ส่งเสริม เช่น คอมพิวเตอร์ มีการใช้สถิติเข้ามาเปรียบเทียบข้อมูล และการวิจัยนี้เชื่อว่า

จะสามารถให้ความรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

ฮิลล์ (Hill. 1998 : Abstracts) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้และผลกระทบของระบบโรงเรียนภายในระหว่าง 1 ปี โดยผู้วิจัยศึกษาว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นภายในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครูอาจารย์และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสอนในโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า สิ่งที่ต้องการพัฒนาคือการเสริมสร้างวัฒนธรรมในโรงเรียน การตัดสินใจร่วมกันของผู้ปกครองและครูอาจารย์ และการปรับปรุงบรรยากาศภายในโรงเรียนให้น่าอยู่

โซคอล (Sokol. 1998 : Abstracts) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงระบบการศึกษาของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ และให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยทำการศึกษาว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงคืออะไรบ้าง ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ ความรู้ความสามารถและทักษะส่วนตัวของผู้เรียน การพัฒนาระบบโปรแกรมในการเก็บข้อมูล สภาวะแวดล้อมและประสบการณ์ที่มีความชำนาญของผู้สอน

ไรอัน (Ryan. 1999 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เสรีภาพในการเลือก : โครงการศึกษาทางไปรษณีย์ของการเรียนที่ให้เด็กเป็นศูนย์กลางในห้องเรียน KINDERGATEN โดยได้ศึกษารูปแบบและวิธีการ รวมทั้งการวิพากษ์ วิจาร์ณ วิธีการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ได้มีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยอาศัยการบันทึกภาพและเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างลึกซึ้งทุกขั้นตอนเป็นเวลากว่า 5 เดือน ระหว่างกลุ่มผู้เรียนรุ่นเยาว์และครูผู้สอน ผลจากการศึกษาพบว่า ครูไม่ต้องบังคับหรือใช้คำสั่งที่เด็กไม่เต็มใจทำ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในชั้นเรียนถูกกำหนดขึ้น โดยความเห็นชอบของทั้งครูและนักเรียน นักเรียนสามารถเลือกเรียนวิชาที่ตนต้องการ อันเป็นการแสดงถึงเสรีภาพในการที่จะเรียนตามความสนใจ

กิลล์ (Gills. 2000 : A) ได้ศึกษาการสร้างสรรคงานศิลปะโดยการยึดเด็กเป็นศูนย์กลางและการสื่อความหมาย พบว่า การสร้างสรรคงานศิลปะของเด็ก โดยให้เด็กเริ่มต้นจากการคิดและมีผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความรู้และทักษะทางศิลปะในการสื่อความหมายของกิจกรรมต้องอาศัยประสบการณ์จริง และการสร้างความสุข

ในการเรียน สิ่งที่เป็นตัวอย่างที่ดีและน่าสนใจในการสร้างศิลปะเด็กคือ การวาดภาพที่เกิดจากประสบการณ์แล้วตั้งชื่อภาพและสื่อความหมายจากภาพนั้น

งานวิจัยในประเทศสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก นักเรียนได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรง นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี แต่มีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ไม่ชอบค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ความสนใจใฝ่เรียนของนักเรียนไม่เท่ากัน และขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกันและพฤติกรรมการสอนของครูที่ผ่านการอบรมและไม่เคยผ่านการอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น นักเรียนเลือกเรียนวิชาที่ตนเองต้องการ อันเป็นการแสดงถึงเสรีภาพในการที่จะเลือกเรียนตามความสนใจของตนเอง รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับคณะครูและมีการปรับปรุงบรรยากาศในโรงเรียนให้น่าอยู่ด้วย และกระบวนการเรียนที่จะได้ผลนั้นจะต้องมีอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยมาช่วย ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุดและจะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น จากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยต้องการทราบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ผลมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่างกัน